

notitie

FORUM STANDAARDISATIE 23 september 2015 Agendapunt 3: Adoptie open standaarden Stuknummer 3: Oplegnotitie adoptie

Van:	Stuurgroep adoptie open standaarden
Bijlagen:	A. "Handreiking "Web of App; Afwegingskader voor website en/of mobiele app" B. Hand-out 0-meting beveiligingsstandaarden C. Clusterplan Regieraad Interconnectiviteit 2016

Ter bespreking/besluitvorming

U wordt gevraagd om:

- A. De handreiking "Web of App; Afwegingskader voor website en/of mobiele app" vast te stellen en te publiceren.
- B. De resultaten van de 0-meting beveiligingsstandaarden te becommentariëren.
- C. Uw reactie te geven op de voorgestelde input van het Forum Standaardisatie op het Digiprogramma 2016/het Clusterplan van de Regieraad Interconnectiviteit.

Ter informatie

U wordt gevraagd om kennis te nemen van:

1. De mondelinge toelichting op de resultaten van de monitor openstandaardenbeleid 2015 (de presentatie na de pauze onder agendapunt 5 van deze vergadering)
2. Besluitvorming overheidsbreed IPv6-nummerplan
3. Werkplan Platform Internetstandaarden (Internet.nl)
4. Inventarisatie en classificatie van standaarden voor cybersecurity door WODC
5. Voortgang vernieuwing Handreiking Betrouwbaarheidsniveaus
6. Nieuw leveranciersmanifest
7. Bijeenkomsten en artikelen

Ter bespreking/besluitvorming

A. Handreiking Web of App?

Het Forum wordt gevraagd om de "Handreiking Web of App; Afwegingskader voor website en/of mobiele app" vast te stellen en te publiceren.

Achtergrond

Veel overheden worstelen met de vraag hoe de gebruiker goed kan worden bereikt; via een website of mobiele app? Voor een afgewogen keuze is het van belang de karakteristieken van zowel het web als de app te kennen. Daarbij gaat het ook over standaarden en platformafhankelijkheid. Om die reden heeft het Forum Standaardisatie (in het kader van vraagsturing) besloten om deze handreiking te ontwikkelen die een afwegingskader bevat (Zie ook: Forumnotitie FS 48-02-03).

Totstandkoming, presentatie en artikel

Aan de hand van gesprekken met materiedeskundigen en verschillende bronnen heeft dit document vorm en inhoud gekregen. Een conceptversie van het document is gepubliceerd voor consultatie. In de consultatie zijn meer dan tien reacties binnengekomen. De auteur heeft inmiddels verschillende presentaties over het onderwerp gegeven en er is een artikel verschenen in het vakblad Public Mission.

Advies

1. Bied overheidsinformatie, die voor een groot publiek toegankelijk moeten zijn, in ieder geval aan via een responsieve/fluïde website, zodat:
 - vrijwel iedereen met een moderne computer, smartphone of tablet er gebruik van kan maken;
 - apparatuur van een bepaalde leverancier dus niet nodig is (platformafhankelijkheid);
 - zo min mogelijk mensen buitengesloten worden;
2. Bied overheidsinformatie aanvullend aan via een mobiele app als daarmee meerwaarde voor de doelgroep kan worden geboden, zoals:
 - Handige extra functionaliteit, die niet met een website kan worden gerealiseerd;
 - Het mogelijk maken van offline gebruik.
3. Bied overheidsinformatie alleen aan via een mobiele app (en dus niet via een website) als cruciale functionaliteit niet kan worden gerealiseerd met een website, zoals:
 - Visueel geavanceerde educatieve games;
 - Toepassingen waarbij lokale encryptie noodzakelijk is.
4. Bied de overheidsinformatie, waar mogelijk, ook aan als open data zodat derden deze kunnen hergebruiken in hun website, mobiele app of op een andere manier.

De handreiking, inclusief bovenstaand advies, is bedoeld als hulpmiddel. Het is geen norm of richtlijn. Organisaties maken uiteindelijk zelf de keuze voor een website of een mobiele app.

B. Resultaten 0-meting beveiligingsstandaarden

Aanleiding

In het Nationaal Beraad van 18 mei 2015 is afgesproken dat overheidsorganisaties, ten aanzien van de voorgestelde resultaatsafspraken rond informatie-veiligheidsstandaarden, zelf het tempo en de wijze van implementatie bepalen. De Digicommissaris zal de leden van het Nationaal Beraad aanspreken bij onvoldoende tempo. Daarom wordt over 2015 de snelheid van de implementatie gemeten en is een 0-meting uitgevoerd. Het gaat om de domeinen (websites) van de voorzieningen in de GDI en van de organisaties van het Nationaal Beraad.

Wat is getoetst?

Bureau Forum Standaardisatie heeft overheidsinternetdomeinen getoetst op het gebruik van vijf internetstandaarden, waarvan het Nationaal Beraad heeft aangegeven het gebruik actief te stimuleren:

- DNSSEC: Domeinnaambeveiliging
- TLS : Beveiligde verbinding
- DKIM: Anti-Phising
- SPF: e-mail beveiliging
- DMARC: e-mail beveiliging (rapportages)

Hoe is gemeten?

Er zijn in totaal ruim 5300 domeinen door de standaardtoets van het Platform Internetstandaarden gehaald (zie internet.nl). Uit deze 5300 domeinen is vervolgens een selectie gemaakt welke onderdeel zijn van deze nulmeting. Het overzicht bevat achtereenvolgens de resultaten van de domeinen van:

- 1) De GDI voorzieningen
- 2) De deelnemers van het Nationaal Beraad
- 3) De top 25 (Rijks)overheidwebsites
- 4) De Manifestpartijen
- 5) Provincies en Gemeenten*
- 6) Waterschappen
- 7) De deelnemers van klein LEF

Per domein wordt aangegeven of gebruik wordt gemaakt van de standaard (Ja) of niet (Nee). Bij TLS is een bovendien een derde waarde mogelijk: 'Ja en conform NCSC'. Dit houdt in dat TLS niet alleen is geactiveerd, maar ook op de meest veilige wijze is geconfigureerd, volgens de aanbevelingen van het NCSC¹.

* Impactanalyse

VNG/KING heeft besloten tot het laten uitvoeren van een impactanalyse op bovengenoemde standaarden. Uit deze analyse komt een factsheet met de benodigde adoptie-inspanning per standaard. Naar verwachting is deze analyse eind 2015 gereed en via Forum Standaardisatie te verspreiden.

Hoe verder

In het najaar zal Bureau Forum Standaardisatie opnieuw een meting uitvoeren op dezelfde domeinen om te kijken of er vooruitgang is geboekt bij de adoptie van deze vijf standaarden. Dit maakt samen met de Monitor open standaarden beleid 2015, inzichtelijk of er naar het oordeel van het Nationaal Beraad voldoende tempo zit in de adoptie van de standaarden.

¹Zie <https://www.ncsc.nl/actueel/whitepapers/ict-beveiligingsrichtlijnen-voor-transport-layer-security-tls.html>

C. Input Digiprogramma 2016/Clusterplan Interconnectiviteit

Bijgevoegd treft u het concept Clusterplan Interconnectiviteit aan, dat onderdeel vormt van/input geeft aan het Digiprogramma 2016. Dit concept ligt voor in de Regieraad Interconnectiviteit van 8 september 2015. In het Forum Standaardisatie van 23 september 2015 zal hierover een terugkoppeling plaatsvinden.

Graag vernemen we van u eventuele aanvullingen en aanpassingen.

Samengevat zijn de hoofdpunten uit het voorstel:

- Standaarden zitten goed in het Digiprogramma. Het Digiprogramma 2015 had een flinke ambitie, die echter voorzienbaar niet in 2015 gehaald kon worden. Het is echter goed dat de onderdelen met betrekking tot standaardisatie gehandhaafd blijven.
- Aandachtspunt is het verschil tussen voornemen en realisatie: ook punten die in 2015 gehaald konden worden zijn er niet van gekomen, bij voorbeeld:
 1. Er is niet conform het voornemen een clusterplan gekomen met een bijbehorende aanpak, prioritering en tijdspad voor integrale sturing.
 2. Er zijn geen bindende adoptieafspraken gekomen met betrekking tot overheidsbrede standaarden.
- De kunst en opgave is om te komen tot daadwerkelijke uitvoering van de plannen.
- Goed is de blijvende aandacht voor toezicht op het openstandaardenbeleid. Dat moet beter geregeld worden conform het advies van de commissie Elias: handhaaf het openstandaardenbeleid.
- Er is wetgeving in de maak, maar het Nationaal Beraad wacht daar niet op. Zij kunnen al meters maken met de implementatie van informatieveiligheidsstandaarden en het actief promoten van open standaarden in hun eigen organisaties. Dit standpunt dient sterker in het Digiprogramma naar voren te komen.

Ter informatie**1. Mondelinge toelichting monitor openstandaarden-beleid 2015
(presentatie agendapunt 5)**

Het Forum wordt gevraagd om kennis te nemen van de resultaten van de monitor openstandaarden-beleid 2015 via de presentatie van Jaap Korpel.

Forum Standaardisatie monitort jaarlijks de effecten van het openstandaardenbeleid van de Nederlandse overheid. Het onderzoek is evenals vorig jaar uitgevoerd door ICTU.

De monitor bevat vier onderzoeksonderdelen. De eerste twee onderdelen brengen – zo veel als mogelijk is – in kaart waar open standaarden in de praktijk al worden toegepast. Het derde deel bestaat uit de traditionele toetsing van de feitelijke aanbestedingen. Het vierde deel richt zich op de rol van marktpartijen bij de adoptie van standaarden.

Jaap Korpel (ICTU) presenteert de resultaten van de Monitor in de vergadering onder agendapunt 5 (na de pauze). In de Forumvergadering van oktober ligt de Monitor ter besluitvorming voor.

2. Besluitvorming overheidsbreed IPv6-nummerplankader

Het Nationaal Beraad wordt op 8 september 2015 gevraagd om in te stemmen met het overheidsbreed IPv6-nummerplankader. Het voorstel wordt, behalve door het Forum Standaardisatie, ook gesteund door VNG, UvW, IPO, BZK, Logius en EZ. Bij het voorstel is een sluitend financieringsarrangement opgenomen.

Hieronder volgt het aan het Nationaal Beraad gevraagde besluit.²

Het Nationaal Beraad wordt gevraagd in te stemmen met:

- 1) Het adviseren van overheidsorganisaties buiten de Rijksoverheid om zoveel mogelijk gebruik te maken van overheidseigen IPv6-adressen. (De Rijksoverheid heeft alreeds beleid om overheidseigen adressen te gebruiken.)
- 2) Het opnemen van dit advies bij de toelichting over IPv6 op de pas-toe-of-leg-uit-lijst.
- 3) Het aanstellen van Logius als centrale verstrekker van overheidseigen IPv6-adressen, vanuit een groot blok overheidseigen adressen.
- 4) Het opstellen van nadere richtlijnen voor de indeling van de IPv6-adresblokken, zogenaamde nummerplannen, door Logius in afstemming met experts vanuit verschillende overheidslagen.
- 5) Overheidsorganisaties worden gestimuleerd om voor hun adresreeksen conform de richtlijnen een nummerplan op te stellen.

² Voor de volledige stukken van het Nationaal Beraad zie:
http://www.digicommissaris.nl/files/Stukken_NB_8_september_2015.pdf

3. Werkplan Platform Internetstandaarden (Internet.nl)

Het Forum participeert in het Platform Internetstandaarden dat de adoptie van moderne internetstandaarden (IPv6, DNSSEC, TLS, DKIM) stimuleert. Dit jaar heeft het platform onder andere de testwebsite Internet.nl gelanceerd. De voorzitter en het boegbeeld van het platform is Gerben Klein Baltink. Het platform heeft voor 2015 en 2016 een werkplan opgesteld. De hoofdactiviteiten van het werkplan zijn:

1. Website Internet.nl doorontwikkelen en promoten;
2. Ronde maken langs belangrijke partijen;
3. Bijeenkomsten organiseren.

4. Inventarisatie en classificatie van standaarden voor cybersecurity door WODC

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft een "Inventarisatie en classificatie van standaarden voor cybersecurity" gepubliceerd.³ Het is de bedoeling om de uitkomst van deze studie te gebruiken voor het eerder aangekondigde onderzoek dat het Forum gaat uitvoeren naar samenhang en adoptie van ICT-beveiligingsstandaarden.

5. Voortgang vernieuwing Handreiking Betrouwbaarheidsniveaus

In mei is begonnen met het werk aan de vierde versie van de handreiking Betrouwbaarheidsniveaus⁴. Deze nieuwe versie bevat o.a.:

- Een verdere uitwerking van het onderdeel elektronisch ondertekenen;
- Een koppeling met courante (overheids)middelen voor authenticatie;
- Een eenvoudiger opzet voor verbeterde leesbaarheid.

Daarnaast is er discussie over de vraag of het zinnig is om het classificeringsmodel van STORK te vervangen door het model van ISO 21995. BFS organiseert in oktober 2015 een bijeenkomst met de klankbordgroep authenticatie en autorisatie, om de voors en tegens van deze modellen te bespreken. Aanmelden voor deze klankbordgroep kan via forumstandaardisatie@logius.nl

6. Nieuw leveranciersmanifest op 19 november tijdens ECP jaarcongres

Het huidige leveranciersmanifest⁵ stamt nog uit de tijd van het programma Nederland Open In Verbinding en wordt dit jaar vernieuwd. ICT- leveranciers die het nieuwe Manifest ondertekenen krijgen op de nieuwe website van Forum Standaardisatie de mogelijkheid om weer te geven welke van de 'pas toe of leg uit'-standaarden zij aanbieden. Waarschijnlijk zal de Digicommissaris tijdens het ECP jaarcongres van 19 november, het nieuw Manifest met een eerste groep ICT-leveranciers ondertekenen.

³ Zie: "Inventarisatie en classificatie van standaarden van cybersecurity", <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/2552-inventarisatie-van-standaarden-en-normen-voor-cyber-security.aspx>

⁴ Zie: <https://www.forumstandaardisatie.nl/themas/authenticatie-en-autorisatie/>

⁵ Zie: <https://www.forumstandaardisatie.nl/open-standaarden/voor-ict-leveranciers/leveranciersmanifest/>

BFS is op zoek naar leveranciers die interesse hebben in het ondertekenen van het nieuwe Manifest. Kent u partijen die mogelijk interesse hebben, dan kunt u deze melden bij maarten.vander.veen@logius.nl

7. Bijeenkomsten en artikelen

De campagne Alert Online

In samenwerking met Platform Internetstandaarden en met name SIDN, NCSC en ECP wil het Bureau Forum Standaardisatie tijdens Alert Online aandacht besteden aan Internet.nl en moderne, veilige internetstandaarden. De campagne Alert Online is een gezamenlijk initiatief van overheid, bedrijfsleven en wetenschap. De campagne Alert Online helpt om de kennis over online veiligheid te vergroten en stimuleert om op basis van deze kennis te handelen. Alert Online vindt plaats van 26 oktober t/m 6 november 2015.

ODF plugfest 15 en 16 september in de KB

Op 15 en 16 september zal de OpenDocSociety in samenwerking met het Forum Standaardisatie een ODF plugfest organiseren. Microsoft en Google zullen aanwezig zijn. Microsoft en onder andere de UK zullen hun beleid voor ODF toelichten, waarna de internationale partijen zullen testen om compliancy aan ODF aan te tonen. Door deze testcases kan iedereen vaststellen of een document aan ODF voldoet. Sterker nog: hiermee wordt ook duidelijk op welke elementen verbetering nodig is. Bij voorbeeld met betrekking tot de lay-out, de tabelvorm etc. Steven Luitjens zal de start van dit Internationale event verzorgen en Nico Westpalm van Hoorn zal het Nederlandse beleid toelichten. De meerwaarde van ODF voor de interoperabiliteit van documenten zal snel blijken, niet in de laatste plaats door de presentatie van Pleio. Er worden minstens 50 deelnemers verwacht.

VIAG blog

Blog "Gemeente, is jouw internet wel up-to-date?" op VIAG-website over Internet.nl: <http://viag.nl/actuele-thema-s/blogs-derden/de-forum-standaardisatie-blog/2015/06/17/gemeente-is-jouw-internet-wel-up-to-date>

NCSC publiceert nieuwe versie ICT-beveiligingsrichtlijnen

NCSC heeft een vernieuwde versie van de ICT-Beveiligingsrichtlijnen voor Webapplicaties gepubliceerd. Een eerder concept is gereviewd door het Forum Standaardisatie. In de vernieuwde richtlijnen is o.a. aandacht voor de Handreiking Betrouwbaarheidsniveaus, ISO27001/27002, DNSSEC en TLS.

Testbed locatiedata

Geonovum ziet het web als belangrijk publicatiekanaal voor locatie-informatie en wil graag dat locatie-informatie goed toegankelijk is voor web ontwikkelaars zonder specifieke geo-ict kennis. Daarom organiseert Geonovum een testbed waarin de mogelijkheden worden onderzocht voor het publiceren van locatiedata als bruikbaar en integraal onderdeel van het web. Geonovum wil graag de markt betrekken om binnen dit testbed vier onderzoeksvragen te beantwoorden. Zie verder: <http://www.geonovum.nl/onderwerpen/geo-standaarden/nieuws/aanbesteding-testbed-locatie-data-als-integraal-onderdeel-van-het-web>